

لزوم بازنگری و تغییر در شناسنامه کتاب

فرامرز هنروان

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

"شناسنامه کتاب" می‌شناسیم باید دارای مشخصاتی همچون مشخصات ذیل باشد:

- ۱- نام ناشر
- ۲- عنوان اثر
- ۳- نویسنده اثر
- ۴- مترجم اثر
- ۵- نوبت چاپ
- ۶- تیراژ
- ۷- نام چاپخانه

که در اکثر موارد حتی این الگو رعایت نشده و بیشتر مواقع تنها به ذکر ناقص از موارد ۲ و ۵ و ۶ اکتفا می‌شود و محل درج این اطلاعات نیز جای مشخصی را در بر نمی‌گیرد و از پشت جلد گرفته تا... تغییر مکان می‌دهد.

حال به شرح یک شناسنامه مناسب پرداخته و در هر مورد دلایل لازمه اقامه خواهد شد البته باید به این نکته اشاره کرد که به همراه این الگوی جدید باید دستورالعملی نیز به ناشران ارائه شود تا مواردی را نیز علاوه بر محل قرار گرفتن این الگو جدید رعایت نمایند که در خاتمه این مقاله برای روشن شدن مطالب یک صفحه به صورت نمونه خواهد آمد.

تعریف: شناسنامه یک اثر، به مجموعه اطلاعاتی گفته می‌شود که در یک اثر چاپی (در اینجا کتاب با توجه به تعاریف سازمان یونسکو و

ملزم می‌دارد تا با اساتید فن فهرست‌نویسی چه در کتابخانه ملی و سایر مراکز تماس گرفته و حل مسئله نماید که هردو راه مشکلی بر مشکلات می‌افزاید یکی به سبب پیچیده بودن راه‌حل‌های ارائه شده در قواعد (در ضمن هیچ دستنامه‌ای تا کنون منتشر نشده که بتواند به ذکر تمامی موارد بپردازد) و دیگری عدم دسترسی به موقع با این اساتید به سبب پرمشغله بودنشان که هر دو موجب کندی و تعویق امر فهرست‌نویسی می‌شود. (البته این مورد چیز تازه‌ای در کشور ما نیست زیرا که همچون سایر موارد ابتدا خودمان یا دیگران مشکل را به سبب عدم برنامه و قانونمندی ایجاد کرده و سپس به تهیه برنامه‌ها و قوانینی می‌پردازیم تا آن مشکل را به تدریج رفع نماییم که خود این برنامه‌ریزی رفع مشکل، از اصل مشکل، مشکلات بیشتری پدید می‌آورد) یکی از راه‌حل‌های مناسب در مورد فوق الذکر ارائه دستورالعملی به ناشران است تا بتوان مشکل را از محل صدور رفع کرد. در این مقاله سعی شده قالبی ارائه گردد تا مسئولین محترم وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با کمک کتابداران و همچنین سایر دست‌اندرکاران نشر و انتشار بتوانند با هم فکری خود به رفع یکی از نقایص بپردازند.

آنچه آن را در زمان حاضر به عنوان

آنچه در کتب چاپی کشورمان به عنوان شناسنامه کتاب در پشت صفحه عنوان یا در یکی از قسمت‌های کتب چاپی ارائه می‌شود و وجودش طبق بخشنامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یکی از مهم‌ترین مراحل در کسب اجازه خروج از چاپخانه و راهی شدن به بازار و بخش شناسنامه کتاب است که در کل باید دارای مشخصات چندین باشد که کم و بیش با آن آشنایی اما در عمل می‌بینیم که ناشران در درج آن بطور مناسب کوتاهی می‌ورزند در ضمن همکاری که در فهرست‌نویسی فعالیت دارند به خوبی آگاه‌اند که عدم درج این اطلاعات چه مشکلاتی را بر سر راه فهرست‌نویسی قرار می‌دهد که البته از دید فهرست‌نویسان این تنها یک مورد از اشکالات است. عدم توجه ناشران به رعایت سایر موارد همچون عدم انطباق نام اثر بر روی جلد کتاب و صفحه عنوان کتاب و مواردی از این دست؛ که در اینجا ذکر همه آنها ضروری به نظر نمی‌رسد.

یکی از راه‌حل‌ها در رفع این نقص تاکنون این بوده که در چنین مواردی دست به تهیه قواعد و دستورالعمل‌هایی زده تا فهرست‌نویسان را کمک نماید که چگونه با این مشکل کنار آمده و با ذکر توضیحاتی در فهرست‌برگه، استفاده‌کننده را راهنمایی نمایند یا آن که فهرست‌نویس دقیق را

سایر مراجع ذیربط) درج می‌گردد تا استفاده کنندگان و کتابداران بتوانند با مراجعه به آن اطلاعات مناسبی را که مورد نیاز آنهاست و این اثر خاص را از سایر آثار مشابه متمایز می‌کند کسب نمایند.

محتوا:

با توجه به تعریفی که گذشت شناسنامه باید در بردارنده اطلاعات ذیل باشد:

- عنوان اثر بطور کامل همان‌گونه که در روی جلد آمده بدون هیچ‌گونه کم و کاست (در مورد آثار ترجمه نشده) و در مورد آثار ترجمه شده نام اثر به زبان اصلی همان‌گونه که در اصل اثر به آن اشاره شده.

[درج نام اثر به زبان اصل اثر این مزیت را دارد که فهرست نویس را از جستجو مکرر و وقت گیر در فهرست‌های مختلف چاپی و الکترونیکی به صورت ارتباط مستقیم (با شبکه‌های مختلف جهانی، گسترده و محلی) و چه به صورت غیر مستقیم (دیسک فشرده و سایر رسانه‌ها) رها می‌سازد و به راحتی اطلاعات مورد نیاز را با اولین جستجو کسب می‌کند].

- نام پدیدآورنده یا پدیدآورندگان اثر با ذکر مسؤلیت و نقشی که در پدید آوردن اثر دارند (تا سه نفر در موارد تعدد پدید آورندگان) و همچنین در موارد ترجمه به صورت برگردانده شده به آن صورت و زبانی که در اصل اثر آمده.

(دلیل این کار علاوه بر دلایل ذکر شده در مورد بند قبلی کسب تلفظ صحیح نویسنده و رفع اشتباه در تلفظ اسامی بوده که بنا به خصوصیات خط فارسی غیر قابل اجتناب است).

- نام مترجم منطبق با آنچه در روی جلد و صفحه عنوان آمده و در صورت استفاده از اسامی

مستعار(در صورت امکان) درج اسم واقعی مترجم در دو قلاب حتی اگر اسم واقعی مترجم در روی جلد و در صفحه عنوان نیامده باشد.

(یکی از مهم‌ترین دلایل ذکر نام مترجم به طور کامل در ابتدا ملزم شدن مترجم به امانت در ترجمه بوده و در ضمن مترجم بازاری نمی‌تواند با استفاده از چند اسم مستعار به کار مترجمین راستین خللی وارد کرده و یا دست به سرقت ادبی بزند).

تبصره

در خصوص آثار ترجمه شده اگر اثر ترجمه شده از زبانی به غیر از زبان اصلی اثر ترجمه شده، ذکر زبان اصلی اثر به همراه درج عنوان و نویسنده به زبان اولیه اثر در صورت در دسترس بودن الزامی است.

- نوبت چاپ به صورت عددی و حروفی (در صورتی که ناشر دیگری قبلاً به چاپ این اثر پرداخته و یا این اثر در محل دیگری توسط ناشر چاپ شده است در صورت در دسترس بودن باید درج گردد).

- تیراژ به صورت عددی و حروفی (زیرا بارها شاهد ذکر اینگونه اشتباهات بوده‌ایم چه به صورت عدم یا سهو)

- تاریخ انتشار با ذکر ماه (یا فصل) و سال - نام چاپخانه و محل آن به لحاظ جغرافیایی (نام شهر) و در صورت چاپ در خارج از ایران نام شهر و کشور.

- نام و مشخصات ناشر (نام و نشانی ناشر به صورت کامل)

- رمز میله‌ای یا بارکد با شماره شابک در زیر آن به صورت عددی.

سایر اطلاعات همچون:

- فهرست نویسی پیش از انتشار

- نام ناشر اصل اثر در مورد آثار ترجمه

- شماره ISBN اصل اثر در مورد آثار ترجمه

- نام و محل خدمات حروف‌چینی و یا نام

حروف‌چین و نوع فونت حروف‌چینی

- نام و محل خدمات عکاسی و لیتوگرافی و

خدمات مشابه

- نام و محل خدمات صحافی

- نوع چاپ (افست و...)

- نوع کاغذ بکار رفته

- نوع صحافی و قطع کتب

و.....

از جمله اطلاعاتی می‌باشند که ناشر به میل خود می‌تواند به درج آنها بپردازد.

البته موارد ذکر شده بالا آن چیزی است که باید ناشران را حتماً به درج آن ملزم ساخت ولی مهم‌تر از آن باید ناشران را متقاعد ساخت که موارد ذیل را حتما رعایت کنند:

- نام کتاب باید در روی جلد، صفحه عنوان و بخش شناسنامه یکسان باشد.

- صفحه عنوان کتاب باید حتماً در بردارنده:

نام اثر، نام پدیدآورنده یا پدیدآورندگان بطور کامل، نام مترجم یا مترجمان، نام ناشر و محل نشر و سال انتشار باشد.

- محل قرار گرفتن صفحه شناسنامه دقیقاً

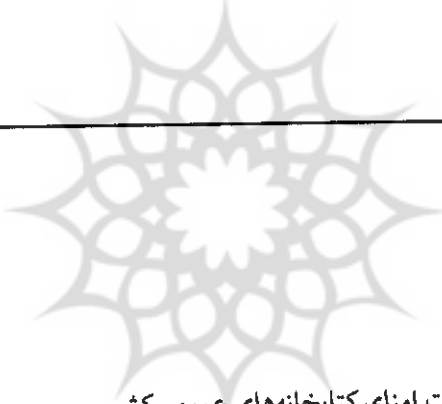
پشت صفحه عنوان باشد.

برای هرچه روشن‌تر شدن ساختار استاندارد

صفحه شناسنامه نمونه ذیل ارائه میگردد.

عازم، پرویز	۰۲۲
ساختمان و تجهیزات کتابخانه / پرویز عازم. تهران: دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۵.	۳ /
م، ۱۲۲ ص: مصور، نقشه، نمودار، جدول.	ع ۱۷۶ س
بها: ۴۵۰۰ ریال	
پشت جلد به انگلیسی: Planing Library Buildings and Equipment	
کتابنامه: ص ۱۲۲	
۱. کتابخانه‌ها - معماری. ۲. کتابخانه‌ها - برنامه‌ریزی. ۳. کتابخانه‌ها - وسایل و تجهیزات. الف. هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور. ب. عنوان.	

دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور

عنوان اثر: راهنمای اینترنت برای حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی
 عنوان اثر به زبان اصلی: THE LIBRARY AND INFORMATION
 PROFESSIONAL'S GUIDE TO THE INTERNET

نوبت چاپ: اول
 تیراژ: ۵۰۰ (پانصد عدد)
 محل نشر: تهران
 تاریخ انتشار: پائیز ۱۳۷۷
 حروفچینی: دفتر فصلنامه پیام کتابخانه
 صفحه‌آرایی، طرح روی جلد و تصویرنگاری کامپیوتری: فرامرز هنروان
 لیتوگرافی: فراهنر
 چاپ و صحافی: امیر

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر (عج)، نبش خیابان دکتر فاطمی، ساختمان شماره ۱ - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.